

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Foia apare în de care
Sămbătă

Unitatea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oară 12 fl., a treia
oară 10 fl.

Tot ce privește foaia,
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unității”

Blaj.

Foie bisericească-politică.

Anul XVII.

Blaj, 7 Septembrie 1907.

Numărul 35.

Soartea preoției.

— un glas dureros din dieceza Gherlei —

Nu mâncărimea ci motive destul de puternice mă îndeamnă ca să scriu aceste șire. Și nu vorbesc numai de mine sau numai de câțiva inși, în celea pe cari voesc a le espune se cuprinde soartea aproape a întregii preoții, durerea tuturor. Scriu adevărat cu peana udată în negrea suferințelor întreg clerului greco-catolic, dar mai ales a celui din dieceza noastră a Gherlei.

Celce, nepreocupat și liber de orice patimă privește viața preotului nostru de azi cu durere trebuie să constate că starea lui e nesupportabilă. Dotațiunea lui ridiculă nu e nici decât în conformitate cu misiunea și poziția lui atât ca păstor în fruntea unei turme cât și ca factor social, dar nici cu pregătirea și cultura lui în privința căreia stă pe același nivel cu preoția ori și cărei confesiuni din patrie.

Zic starea lui, dotațiunea, referințele de trai, nu corăspund de loc cu postulatele mari, cu pretenziunile și responsabilitatea mare ce e împreună cu oficiul de preot.

Și apoi până când preotul trebuie să se lupte cu cea mai extremă săracie, până când îl apasă cele mai grele griji văzându-și soartea amară de aci și viitorul întunecat al familiei, mai ales când aceasta rămâne fără cap, zic până atunci e o absurditate a putea pretinde ca el să fie la culme, neexceptabil și să satisfacă pe deplin oficiului său.

Să adaugem la acestea șicanările și imputările nemeritate pe cari preotul trebuie să le audă zilnic din partea credincioșilor săi „că trăește de pe spatele lor... etc.” și iată că avem o icoană tristă dar adevărată despre starea preoției noastre. Și care e soartea familiei preotului în caz când dânsul moare? Mutatis mutandis ne-o spune Mântuitorul Isus Hristos prin cuvintele:

Vulpile au vizunii, paserile cerului cuiburi, iară fiul omenesc — și în cazul nostru familie de preoți, — nu au unde să-și plece capul.” Acestea sunt ființe cu adevărat huiduite de soarte și nefericite. Nici un sprijin nici un razim nici o rază de scăpare de nicăiri fără numai dela Acela dela care vine toată darea cea bună și tot darul desăvârșit — dela părintele luminilor.

Cătră credincioșii aceia cărora soțul eventual tatăl lor le-a fost preot, pentru a căror luminare și fericire atât vremelnică cât și vecinică și-a jertfit viața, zic cătră aceștia fără lucru se roagă, pe aceștia nu-i mișcă lacrimile, suspinele și lipsa lor, asemenea levitului din evanghelie trec pe lângă dânsii și nu-i bagă în seamă, cătră guvernul diecezan ridicându-și ochii nu are cine să-i ajute.

Este deci trist și dureros a munci o viață întreagă în via Domnului și a nu avea nici mângâierea că după moarte familia nu-ți va rămânea pe uliți, pradă sortii vitrege și celei mai extreme mizerii! Și totuși soartea noastră este aceasta și în loc ca să se îmbunătățească devine din zi în zi tot mai amară, și încă mulți vor mai repausă fără ca soartea să se amelioreze. Căci pe când dirigătorilor statului pe cum și a altor societăți private neîncetat li-se îmbunătățește salariul și li-se asigură viitorul prin fonduri de pensiu pe atunci noi suntem acei fii vitregi cari zi de zi suntem despoieți chiar și de stolele acelea, pe cari le-au avut înaintașii nostri a căror pregătire la înalta treaptă a preoției a stat din câteva luni de zile.

Și pentru ce merg la noi astfel lucrurile, pentru ce dănuiesc aceste stări întoarse? pentru că la noi lozincă zilei e: „împrejurările sunt atari încât nu se poate face nimic...” E bine, nu se poate face nimic spre îmbunătățirea sortii preoției, dar

aceea se poate ca el din zi în zi se fie despoiat de cea avut mai înainte?

Pe cât de nedreaptă pe atât ar fi și de pătimășă imputarea ce ne-ar face-o unii — cărora le place a ne plăti cu ironii mușcatoare — că doară noi am râvni după munți de aur, că am dori raiul pe pământ. Nu, așa ceva e departe dela noi. Cugetăm însă că am fi și noi vrednici de o îngrijire mai umană din partea celor competenți, cugetăm că ar fi sosit timpul să vedem răutatea poporului înfrântă ca așa să fim siguri că nu vom fi despoieți azi de bucătura pe care am avut-o ieri, cugetăm că lungul șir de ani — aproape o treime din viață — petrecuți pe băncile școlii pentru a ne câștiga aparatul științific de lipsă unor preoți, pe cum și celalalt timp al vieții noastre petrecut în greutatea și zăduful zilei, în muncă cinstită pentru mărirea bisericii și a neamului, cugetăm zic că toate acestea ar fi destule motive pentru a nu fi dați uitării și nepăsării.

Sau dacă noi suntem niște ființe cu mult mai neînsemnate decât ca să putem atrage asupra noastră și a stării noastre vitrege atențiunea binevoitoare a celor chemați, atunci să ne strângem noi șirurile, noi cari ne cunoaștem mai bine starea decât ori și cine și să ne punem la lucru. Soartea noastră este în mâinile noastre, voește și vei putea.

Spre întruparea acestei idei aflu de potrivit a propune să se țină conferințe tractuale fie ordinare fie extraordinare în fiecare tract protopopesc sau vicarial, să se pună pe tapet primo loco soartea preoției și mai ales a văduvelor și orfanilor de preoți. Să se cerce mijloacele și modurile cele mai potrivite și mai ducătoare la scop prin cari s'ar putea îmbunătăți soartea acestora, iar deciziunile eventual propunerile acestor conferințe să se iele la protocol.

Să se aleagă 2—3 delegați din fiecare tract protopopesc și într-o zi previe stabilită din partea tuturor conferințelor, să prezenteze Excelenței Sale aceste protocoale și în numele doseditului cler să-l reage ca, pentru vindecarea barem în parte a relelor de cari suferă întreaga dieceza și pentru a întinde mână de ajutor văduvelor și orfanilor de preoți, pentru a-i ridica din miseria în care astăzi își plâng viața, zic pentru a face ceva în favorul lor, să conchieme sinod diecezan. Aci s'ar descoperi boala și s'ar cercă și află leacul potrivit pentru vindecarea aceleia.

Ar fi timpul suprem, ca cei chemați să se intereseze mai cu dinadinsul de soartea acelor peste cari Spiritul Sfânt i-a pus păstori. Să-și câștige cununi neperitoare în cer și o pie amintire pentru posteritate.

„Creștini suntem pentru noi, episcopi suntem pentru voi“ zise odată s. Augustin. Imbunătățirea sorții preoților ar trebui să fie grija de căpetenie a mai marilor păstori. Cui s'a dat mult, mult se așteaptă dela dânsul. „Vai de noi — zise sf. Vasiliu — dacă aci ne numim păstori iar dincolo nu vom avea turmă.“

Și acum apucă iarăși firul lăsat, și zic și-i rog și-i chem cu cuvintele dela s. liturgie: „câți sunteți

chemați ieși...“ și ne arătați călea, faceți pașul prim și noi ve vom urma. Să-i dăa nici atâta nu vom face, dacă ne vom răzăm uțul pe spatele altuia, dacă în tocmăi ca și racul, broasca și știuca, vom trage câți suntem întru atâtea părți, sau unii vom pune capul pe tipsie — cum zice Sturza — și vom privi indiferenți la o cauză atât de vitală ca această, dacă interesele comune le vom postpune intereselor noastre private neînsemnate, dacă unul se va retrage din motivul destul de josnic, d. ex. pentru că trăește în împrejurări destul de favorabile și nu are lipsă de nimic, altul pentru că e lipsit și nu se va espune la goana guvernului diecezan, care probabil va considera mișcarea aceasta de un act de nesupunere, zic dacă unul dintr'un motiv, altul din altul nu va concurge la obștescul bine, atunci să nu ne supărăm pe nime, vina este a noastră, noi suntem culpabili.

Regele profet David zice: „Spirit umilit, inimă înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi,“ (ps. 50), și eu zic că Excelența Sa încă nu poate ca să urgisască și să-și închidă ușile dinaintea preoților săi când aceștia își vor lua îndrăsneala a se apropia de dânsul cu o rugare făcută în astfel de spirit.

Să ne apucăm deci de lucru deșteptându-ne din somnul cel de

moarte. Un bărbat care ne cunoaște soartea ne trage atențiunea la această mișcă prin corespondința publicată în „Unirea“ Nr. 28, (20 Iuliu 1907). Impuls la aceasta i-a dat moartea lui Alesandru Avram preot în Sangeorzul român și alui Constantin Pop preot în Feldru. Acestea jelnice cazuri să ne împirtene și pe noi la lucru, caci doară și pe noi ne poate ajunge aceeași soarte. Azi mie rămâne ție: Dacă în aceasta cauză nu se va face nimic atunci fiecare preot așa se considere că și când el singur ar fi vina la aceasta.

Cărpinișanul.

O rectificare. — *Stimată Redacțiune!* Pentru constatarea adevărului, cu datul de 13 August a. c. am trimis recomandat la redacțiunea „Luptei“ din Budapesta spre publicare următoarele:

„Stimată Redacțiune! Referitor la comunicatul D-Voastre din Nr. 157 în formă de epistolă deschisă adresată Il. Sale Episcopului din Oradea-mare, în chestia administrării averii bisericești din Bôrhid, fiindu-mi Tată acel protopop, care drept răsplată pentru o activitate preotească de 47 ani, acum la bătrânețe este obiectul unor huiduieli răutăcioasă; de oarece Dlui atăcat fiind de un morb greu fi este oprită orice ocupațiune irititoare: — dați-mi voie să ve dau următoarele deslușiri:

Pretinsele neregularități sunt născociri făutăcioase inventate de un individ stricat

FOIȚĂ.

Sfântul Petru pe pământ.

— dela sate. —

I.

„Preasfinte Doamne! Să nu fie cu supărare așa avea mare dorință să mă mai întorc și eu odată iară pe pământ.“

„Da de ce Petre, ce lipsă ai?“

„D'apoi Doamne, lipsă mare nu am, dar așa vrea să mă văd, ce mai fac muritorii aceia, cum se mai poartă și cum păzesc poruncile Tale cele sfinte. De aceea Doamne lasă-mă, să mă mai învârtesc printre ei, numai vre-o trei, patru zile.“

„Bine Petre, dute, dar nu uită, după patru zile să te întorci.“

„Cum să uit, Doame, după patru zile voi fi aci.“

Știa bunul Dumnezeu, de ce se dorește așa de tare Sfântu Petru a se mai „invârți“ iar odată printre oameni.

Adecă: Rândui-se Dumnezeu în bună-tatea sa oamenilor de pe pământ un an bun, un an îmbelșugat: bucate de tot soiul multe și bune pentru oameni, ierburi și fânuri din destul pentru vite, și iarăși cu deosebire vii mult și de tot bun. Cu un cuvânt și bătrânii abia-și mai aduceau aminte de un an așa de binecuvântat ca acela.

Oamenii își plățiseră dările, își acoperiseră toate năcazurile, și acum duceau, cum e zicala, lume albă.

De aceea, după ce cam începuse a stă vinul de a fierbe, apoi să fi văzut bucurii, petreceri și veselii!

D'apoi încă după Bobotează, în dulcele Crăciunului să fi văzut ospete numai ca ele, cari țineau câte trei zile, ca în vremurile cele bune, tot cu vin și dimineața cu vinars curat și bun, fiert de oameni însuși cu căldărușa lor, nu cu *leoarcă puturoasă* făcută din spir. Îi cam râdea barba și „Părintelui,“ că și el își avea partea sa bună din toate. — De *pomeni* pentru odihna sufletelor adurmite nu prea eră vorbă.

Toate acestea le auzise Sfântu Petru dela sufletele, cari nimeriseră în raiu tocmai în timpul acela. De aci dar dorința sa fierbinte, de a se mai vedea între oamenii de pe pământ, că doară și Sfinția Sa trăise bine pe pământ și a dus viață familiară, având o soacră, cu care, se vedea, că o dusesese bine, căci numai așa se poate esplica, că Mântuitorul i-o tămăduise de friguri.

Dupăcum din voia lui Dumnezeu nu avea lipsă de cale lungă, ci într'o clipă ajunge din raiu până pe pământ, și nimereste într'un sat, unde toți oamenii erau în stare bună și aveau de toate: bucate, vite, cărnuri afumate și cărnați, curechin murat și vinuri bune. Vremea sosirei sale acolo a fost cam

pe la mijlocul dulcelui de Crăciun, în toiul ospetelor și a nunțiilor.

Văzând oamenii în mijlocul lor un oaspe atât de vrednic, cu părul cărunt pe cap cât îl mai avea, dar cu o barbă lungă, albă și venerabilă, și cu toate acestea încă verde la față și cu ochi vioi, — deși nime nu se nădăia, că cine ar putea fi, — îl încunjurară toți de toate părțile, și — după firea cea bună a poporului nostru, — îl poftiră, a intra și la ei, când la unul, când la altul: „la o masă de bucate, la un scaun de hodină, la un păhar-doue de beutură și la mai multă voie bună.“

Sfântu Petru ce să facă? Voia bună a omului nu o poți strică. Și așa mai azi la un botez, mai mâne la o sfințire de casă, mai poimâne la o cununie și la nuntă, și la alte petreceri nevinovate.

Astfel vremea trece și omul uită, văzându-se cuprins cu atâta inimă bună și încunjurat de atâta dragoste.

Nu-i dară mirare, că trece o zi, trec doue și când colo — cam cătră săptămâna albă — Sfântu Petru numai se trezește, că din patru zile s'au făcut patru săptămâni.

„Da, cumu-i Petre, par'că au trecut cele patru zile?“

„Trecut Preasfinte Doamne de mult. Dar să am iertare, că de abia acum m'am putut despărți. Pe pământ am aflat atâta indestulire și atâta voie bună între oameni,

moralicește până la măduă, a cărui nume deși dispun de acte, pe baza cărora, — întru cât Ven. Ord. diecezan își va da învoirea, — respectivul va fi tras la răspundere înaintea forului judecătoresc; voind a înconjură orice polemie scârboasă pe temă de personalitate, nu-l dau publicității.

Toate subscrierile dela făimoasa delatiune au fost luate prin eludare, cerându-se dela oameni simpli pe o coală de hârtie albă spre alt scop, folosite însă de substrat la delatiunea scrisă succesiv pe partea curată a hârtiei.

Scopul a fost răsbunare mârșavă pentru că iubitul meu Tată din oficiu a trebuit să iee act despre pornirile lui răutăcioase și neglijarea oficiului său, în urmarea cărora respectivul a devenit imposibil la locul pe care cu nevrednicie îl ține.

După ce forul competent și-a rostit cuvântul în chestie, aflând de superfluă orice investigare, ceea ce de altminteralea iubitul meu Tată cu insistență a cerut: atâta am aflat de bine, să ve scriu în interesul adevărului.

Cu aceasta ocaziune permiteți-mi să-mi dau în mod principiar și părerea individuală în chestie.

Nu pot afla de lucru vrednic pentru un jurnal, care reprezintă un partid, divulgarea unor scrieri cari atât de adânc ating caractere ca și cea din chestie dacă acele sunt trimise cu subscrieri chiar și valide însă redacțiunii necunoscute. La tot cazul publicul care cetește și susține un jurnal este îndreptățit a pretinde barem atâta, ca în chestii grave, înainte de publicare să fie întrebați oamenii de încredere din provincie, pe cari, prea cred că fiește care foaie îi are.

Pe lângă o atare procedură ar fi cruțat și publicul, dar și redacțiunea de multe neplăceri.

Cu un cuvânt: demnitatea foaiei de-o parte; iar de alta apretierea publicului, pretinde mai multă precauțiune.

Redacțiunea „Luptei“ a aflat de bine a-mi refuza cererea: trebuie adecă să consider de refus tăcerea de aproape două săptămâni.

Încât îți vine, să tot trăiești între ei. Oamenii din darul și mila Preasfinției Tale au de toate, ce le trebuie, și de aceea nu poți crede, ce voie bună și veselie e între ei. Cum nu prea au oamenii de lucru acum în vremea iernii, mai nici o zi nu trece, în care să nu-și petreacă într'un chip ori într'altul. Și de aceea Preasfinte Doamne nu m-am putut rupe dintre ei, și cum is și eu acuma om cam bătrân, mi-a scăpat din minte și am uitat de cele patru zile.

„Bine Petre! Dar de mine fost-a pomenire printre oamenii aceia?“

„Ba zo Doamne de Tine nu a cam fost pomenire. Nice Sfânta Biserică nu o prea cercetau, decât mai numai oamenii bătrâni și neputincioși și babele. Numai o biată văduvă săracă, la care fi arsese casa cu tot ce avuse, Doamne cum plângea și se văiera și Doamne cum te pomenea și se ruga să o miluești și să-i ajuți în măcazul ei cel mare, că are Doamne cinci copilași tot numai ca ulcelele.“

„Bine Petre! Acum dute și veziți iar de slujba ta.“

(Va urmă).

Pe semne înaintea acestui „comitet“ are mai mare trecere autorul diu tuță al epistolei deschisă, care îmbrăcând haina hipernationalismului, își poate permite și infamia falsificării de nume.

O astfel de procedură la acel comitet îndreptățește plângerea că are puțini abonenti.

În chipul acesta continuând prea cred, că în viitor să vor mai spori durerile.

Tătărești, 22 Aug. 1907.

Cu stimă

Cornel Gitta,
preot gr.-cat.

Isprăvi, păcătoase. Pe când noi lucrăm pentru regenerarea neamului nostru, pe atunci frații neuniți, lucră din răpuzeri la distrugerea aceea ce edificăm noi. Pare că consolidarea și întărirea noastră nu ar fi de interes comun. Cașva e parohie curat gr. cat. În anii trecuți, nescari împrejurări de tristă pomenire, au făcut ca fiul fostului preot gr. cat. de aci și el preot, fiindcă n'a isbutit să ajungă el preot după moartea tatălui său, să treacă la gr. orientali. Poporul a ramas gr. catolic afară de socru preotului trecut la gr. orientali. Preotul apostat a murit și acum nu mai eră pomenire de gr. orientali în această parohie compactă. Dar ce se vezi! Conzistorul din Sibiu e tare îngrijitor de suflete și așa părințește s'a îngrijit și de unicul greco-oriental din Cașva; căci pe fiul acestuia, om de tot simplu, fără nici o școală și care nici nu trăește cu soția sa, la trimis la mănăstirea din Hodoș-Bodrog vre-o câteva luni de zile, și acum l-a și hironit de preot Mitropolitul și l-a trimis în Cașva ca să fie preot tătâne-său.

Noi lucrăm ca să îndreptăm poporul în moravuri, iar frații nostri strică ceea ce edificăm noi. Cei cari la noi vor fi admoniați să se îndrepte, din colo vor afla brațe deschise. Oare este acesta un lucru bun? Oare nu ne stricăm noi înșine? Oare nu se bucură străinii de astfel de isprăvuri? Oare nu urmează perirea noastră din noi înșine? Răspundă la acestea frații neuniți, ca se vedem cu ce-și motivează aceasta condamabilă procedură.

Cașva, 1 Sept. n. 1907.

Simeon Zehan.

Răspuns la o insinuație. „Tribuna“ din Arad, credincioasa rolului său, — așa de bine precizat de ziarul „Lupta“, îmi insinua mie paternitatea unui articol, pe care „Erdélyi Hirlap“ l-a publicat în nrul său penultim sub titlul: „Egy szó a nemzetiségi kérdéshöz“ și siguat cu literile (Dp) (iar nu (D) cum o sfecește „Tribuna.“ Reposatul ziar unguresc apunță cu mare ifos că articolul din vorbă îi vine dela „un paroh compatriot de limbă valahă“ (Egy oláh nyelvű lelkész honfúarsunk.) Admit că autorul acelui articol să-și fi câștigat caracterul de preot, dar nu cred că e paroh, și nu cred că are vre-un suflet de păstorit.

Ori cum declar că eu n'am nici în clin, nici în mănecă cu articolul numit; declar procedura „Tribunei“ de o insinuație perfidă, și provoc pe adevăratul autor al articolului, că dacă ține cât de cât la omenie și cinste, să iese pe față, și să nu admită a se pune în cărua altora articoli săi din foile ungurești.

„Compatriotul preot cu buze țalabe“ are acum cuvântul; să vedem deci cu numele pe această podoabă a clerului român, care s'a apucat să rezolve chestia naționalităților din Ungaria. Acest Diogene de modă nouă să binevoiască a eși din butea anonimității!

Cluj, 5 Sept. n. 1907.

Dr. Ilie Dăianu,
protopop.

Porniri condamnabile. Săptămâna trecută aproape toate ziarele noastre s'au grăbit să reproducă după „Gazeta“ senșionala știre, că protopopul unit din Orăștie folosește plicuri oficioase numai cu text magiar, pe când ar avea dreptul, să le folosească cu text paralel. Iată, vor fi exclamat cu mult ifos scribleri cu păr lung din redacțiile foilor noastre, iată, cum vând și trădează cauza națională uniții! Pe ei dar, să țintuim pe stâlpul infamiei pe trădătorul protopop al Orăștiei! Zis și făcut!

Văzând setea după senzații, mă grăbesc și eu cu ună.

Am înaintea mea un estras din matricula botezătorilor a parohiei ortodoxe din Serb-Cianad, sau ca să reproduc fidel: *Kivonat a szerb-csanádi gör. kel. román egyház kereszteleési anyakönyvéből*, iscălit de *Oprean Terentiu gör. kel. r. plébános és szentszéki ülnök.*

Doriți o știre mai senșională ca asta? Sper, că și fără de a mai adauge rugarea, ea va fi-reprodusă de foile noastre, de nu cumva le va impedeza împrejurarea, că biserică ortodoxă e singura biserică națională din patrie, care de veacuri ne-a conservat limba și legea, de pildă ca părintele din Cenadul-sărbesc!

Sărmana gazetărie! mult va mai trece, până ce vom putea curăți de pe noi rugina, care ne consumă Acum, când școalele noastre sunt amenințate cu perire, noi, gazetarii, luminătorii cetitorilor ignoranți, iscoditorii și promotorii ideilor mari și generoase, deștepătorii masselor, noi, ne batem capul, ce plicuri folosește cutare popă!...

Cronică.

Institut biblic românesc.

În „Biserica ort. română“ din București, nrul Iulie a. c. se publică, în forma de introducere la o carte morală (Virtuțile cardinale), un apel duios al Părintelui Const. Morariu pentru înființarea unui institut biblic românesc. Toate foile române sunt rugate să binevoiască a reproduce acest apel. Deși apelul interesează numai biserică ortodoxă rom. și în specie cea din România, căci, cum vom arăta mai la vale, de o acțiune comună nu poate fi vorba — totuși, fiind aceasta o chestie de mare importanță religio-culturală pentru poporul român, ne vom ocupa și noi de ea, și ca se arătam, cum știe motiva păr. Morariu apelul său, îi facem hatărul de a reproduce întregul text din vorbă.

„Reproduc din cârticica mea August Hermann Francke — omul lui Dumnezeu — Suceava 1699“ pag. 28—31 cele ce urmează: „În anii 1702 și 1708 se tipărise în tipografia orfelinatului (lui Francke din orașul Halle pe S.) biblia lui Luther în limba nemțească, și în anul 1709 se tipărise Noul Testament și în limba cehească anume pentru

locuitorii de legea evanghelică din Bohemia. Acum tipograful și librarul (lui Francke), Elers, își făcuseră planul să tipărească Biblia nemțească în mulțime de exemplare și să le vândă foarte ieftin... El a socotit adecă, că ar fi bine de cumpărat cu vre-o 2 sau 3 mii de taleri atâtea litere, încât să ajungă pentru culesul întregii Biblii, și culesul acela să nu se mai desfacă, ci, când va trebui de tipărit Biblii din nou, ele pe loc să se poată tipări. Francke nu s'a învoit cu împlinirea acestui plan în tipografia orfelinatului, dară (un prieten al lui,) baronul Canstein, pe loc a primit planul lui Elers și după multe sfaturi cu Francke, s'a apucat el singur să scoată lucrul acesta la capăt, făgăduind că, dacă va izbuti și va fi să moară înaintea prietenului său, pe dânsul îl va face moștenitorul interpretării sale. Baronul a tipărit apoi o scrisoare și a trimis-o în toată lumea nemțească, cerând milostenii pentru tipărirea sf. Scripturi, după planul arătat, și spunând, că Noul Testament, tipărit în felul acesta se va putea cumpăra numai cu două groșițe (cam 28 bani), iar Biblia întreagă numai cu șase groșițe (cam 84 bani), adecă mai cu o nimica întreagă. Cu paralele frumoase, ce Canstein singur le-a dăruit pentru interpretarea sa, și cu milosteniile de bani ce i-au venit din toate părțile, el a strâns până la moartea sa, întâmplată în 19 August 1719. Suma de 11 mii 285 de taleri, cu care s'a întemeiat un institut nou, anume „Institutul biblic al lui Canstein.“ Institutul acela și-a cumpărat tipografia sa proprie abia în anul 1735, dară Biblia, după planul lui Elers, s'a tipărit cu cheltuielile sale acum în 1713 și 1722. Institutului biblic i-a mers așa de bine, încât în 1727 și 1734 el și-a zidit pe locul institutelor lui Francke așa numita „casă dublă,“ una menită pentru inspectorul și alta pentru păstrarea bibliilor. Mai târziu el a zidit și altă casă pentru tipografia sa și în anul 1745 și-a clădit și un magazin. Până la anul 1893, institutul biblic al lui Canstein a tipărit, pe lângă alte cărți religioase și morale, șapte milioane de Biblii, și după pilda lui, s'au întemeiat astfel de institute și în țara englezăscă, pe cum și în alte locuri.“

De ce reproduc aici pasagiul de mai înainte? Iată cauza:

Pe soseaua, ce duce dela comuna rurală Pătrăuț pe Suceava, ajungi cam în 1/2 oară la comuna de coloniști germani, numită Itcanii vechi, ai cărei locuitori să țin de confesiunea evanghelică. În comuna aceea a repausat în 2 Dec. st. v. 1901 fostul văcar comunal și parohian al meu, anume Vasile al lui Grigore Pânzariu și a 3-a zi m-am dus cu procesiunea dela Pătrăuț să-l înmormântez. Ieșind din locuința mortului, care era mai mult un bordei săpat în pământ, am văzut, că primarul comunal neamț împreună cu mulți fruntași și mulțime de popor, îmbrăcați toți în haine de sărbătoare, s'au adunat să petreacă mortul până la cimitir. Mărturisesc, că am fost așa de emoționat de aceasta purtare creștinească, încât mi-am dat toată silința să săvârșesc actul înmormântării cât se poate de pompos și am ținut și o frumoasă cuvântare la mormânt. Sfârșind înmormântarea, primarul amintit, împreună cu alți fruntași au venit la mine și mi s'au recomandat pe rând și apoi, pe drum, am început a vorbi despre feliurite lucruri. „Dvoastră trebuie să vă fie foarte greu, că

nu aveți preot în comună“ zice eu către primarul, iară el îmi răspunde: „Da, ni-e greu, însă în curând vom scăpa și de greutatea aceasta, căci casă parohială avem acum zidită gata și Ordinariatul nostru din Viena a scris de mult concursul pentru ocuparea postului de păstor sufletească la noi. Au și fost până acuma vre-o câțiva preoți aicea, ca să-i alegem, și ni-au predicat ei, dar nu ni-au plăcut.“ La aceasta eu îi replic primarului: „Dle primar, eu nu înțeleg vorba D-tale și să mă ierți ce ți-o spun: eu știu, că un preot învață foarte mult, iar Dvoastră sunteți mai puțin învățați, deci cum puteți judeca, ori de un preot predică bine sau nu? — „Vezi, S-ta“, îmi răspunse primarul „și noi totuși putem judeca, fiindcă în nici o casă de ale noastre nu lipsește Biblia, pe care o cetim Duminicile și sărbătorile și așa cunoaștem bine cuvântul dumnezeesc. Când auzim dară, că un preot începe a ne povesti de pe amvon povești, atunci știm, că acela nu-i de noi, căci noi vrem, să ni se deie în predică adevărată și curată învățatură a lui Hristos!“

Dialogul, istorisit aici, l-am intercalat într-o duminică după sf. liturgie, în predică, ce am ținut-o în biserica parohială din Pătrăuț pe Suceava și la urmă i-am întrebat pe ascultătorii mei: „Auziți, creștinilor, știți voi, ce-i sf. Biblie sau sfânta scriptură? Aveți careva cartea aceasta, care pentru fiecare om trebuie să fie mai scumpă decât hrana sa de toate zilele și mai prețioasă, decât toate cărțile la un loc din lumea întreagă? Neprimind nici un răspuns m-am adresat de-a dreptul către dl. Vasile Fogoraș, care era aproape de mine, e cel mai de frunte și mai cu vază membru al comunei mele parohiale și de atâteaori a fost primar, întrebându-l: „Al d-ta, sf. Biblie?“ Și acum ascultați răspunsul atât de dureros al întrebătorului: „Da spune-mi, S-ta de unde s-o cumpăr?“

Nou alesul deputat bucovinean al camerei imperiale din Viena, dl. Ales. br. de Hurmuzachi, mi-a spus o banalitate, când îmi istorisise mai dăunăzi, că într-o convorbire, ce a avut-o cu contele Bellegarde, deputatul aceleiaș camere, ales de țărâniea bucovineană din districtul Câmpulungului, contele s'a exprimat: „Dle, Dvoastră nu știți, ce țărâni aveți. Eu cunosc toată țărâniea din Europa și vă asigur, că nici un popor n'are țărâni așa deștepti, ca Românii!“ Da, banale sunt aceste vorbe ale contelui, deoarece știm, că înainte de zeci de ani, vestitul etnograf și geograf W. Hoffmann a afirmat în opul său, „Descrierea pământului, Stuttgart, 1832—39.“ pag. 3074. că „din acest amestec, din care poporul român își are originea, se formează capuri, ce sunt clasice și ar putea fi folosite pentru gheme—capuri, cari ascund și dinlăuntru, ceace vâdește exteriorul lor; căci pricepere mai ușoară, minte mai deschisă, agerime mai mare, împreună cu purtare delicată, cum vezi de multeori la românul cel simplu, nu affi nicăiri. Dacă poporul acesta ar fi unit și s'ar avânta până la treapta cea mai înaltă a civilizațiunii, el ar fi vrednic să stea în fruntea culturai spirituale a omenimei. Și pe lângă acestea e și limba atât de sonoră și de bogată, încât cu deosebire s'ar potrivi pentru cel mai cult popor de pe lume.“

A, și acest popor, această țărânie atât de admirată pentru facultățile sale sufletești, cu cari Provedința divină s'a îndurat

să o ridice mai presus de țărâniea tuturor popoarelor de pe globul pământesc, aceasta țărânie să fie în stare a înscena răscoale, ce pun lumea în uimire și de cari inima fiecărui om de bine trebuie să sângere de durere, când ande de dânsule? Nu simțesti tu, sf. Biserică ortodoxă-orientală românească, că a sosit timpul suprem, să te achitezi de o datorie, de care absolut nimic și nime nu te mai poate dispenza? Nu simțesti, că a sosit timpul suprem să răspunzi cât mai îngrabă la necesitatea atât de urgentă, de a pune mai ales la îndemâna filior tăi, ce zac încă în întunec și în umbra morții, singura armă a armelor pentru învingerea aceluiaș întunec și ducerea unui trai cu vrednicie, Cartea vieții, Biblia testamentului nou, tipărită de un institut biblic românesc, în milioane de exemplare, cu câțiva bani exemplarul sau și cu totul gratuit pentru cei sărmani lipiți pământului, dacă se vor afla inimi caritabile, cari cu milostenii de bani să acopere spesele tiparului — și de a începe în acel institut și tipărirea unei biblioteci de cărți ieftine religioase și morale, menite pentru aceiași fii ai tăi, bântuiți de atâtea restriște? Nu auzi, mai cu seamă, din partea acestor mici și cufundați în atâtea mizerii, vaietele și țipetele așa de jalnice și sfâșietoare și rugile lor atât de duioase după ajutor? Poate inima ta de mamă să mai supoarte aceste accente de extremă deznădăjduire? — A, ce colosală e distanța între un popor, ce cel german sau englez la care în nici o casă nu lipsește Biblia, carte de lectură, mângâierea atâtor zbuciumați de soarte, și între poporul nostru, la care în comune întregi, nici nu se știe, ce-i Biblia, căci nici măcar un singur exemplar nu se află în ele!

Marele nostru publicist reposat, George Barițiu, scrie în opul său „Istoria Transilvaniei“ (recte: *Părți alese*, etc. Cron.) vol. I. pag. 94: „Intrucât pentru noi, oricând vorbim despre cultură și moralitate, înțelegem numai pe cea cuprinsă în cărțile sacre ale Noului Testament, fără de alte interpretări sucite și răsucite. Prin urmare oricând dăm peste persoane, de altmintrelea istorice, care calcă acelea precepte și își bat joc de ele, apoi să ne tot producă atestate de baptism, noi le numărăm între păgâni și barbari.“

Și cum să ne fie oare iertat a spera, că marea și sfânta și singura salvatoarea Ideie, care înainte de aproape 200 ani a început opera de mântuire obștească a popoarelor dela Apus, ridicându-le în fruntea civilizațiunii omenimei din ziua de astăzi, să ne fie iertat a spera, că marea și sfânta Ideie a unui Institut biblic românesc se va realiza și la noi?! Dumnezeule, ajută-ne!“

Până aci apelul și tânguiala vastă a părintelui Morariu.

(Va urma).

CORRESPONDINTE.

Misiuni populare în Cașva.

Cașva, 25 August 1907.

De mult doritele misiuni sacre pentru popor, în fine s'au ținut și în părțile noastre. Frumoasa biserică din Cașva în Protopopiatul Reghinului a fost în zilele de 17—20 August st. n. a. c. loc de mângâiere sufletească pentru

poporul acestei mari parohii pe cum și pentru cei din jur. La invitarea Protopopului tractat pe cum și a noului paroh local, neobositul Părinte Ștefan Roșian, spiritualul Seminarului teologic din Blaj, a alergat și la noi, ca se tindă hrană sufletească poporului flămâz și insetat și se conlucre împreună cu noi la mântuirea sufletelor și la regenerarea morală a neamului nostru românesc.

Cu toate că atari lucruri în acestea părți au fost neobicinuite până acum și cu toate că Duminecă dimineața în 18 August plouă de curgea, totuș poporul s'au adunat în număr frumos la exercițiile ținute după programul înainte stabilit, iar Luni în ziua schimbării la față fiind timpul frumos, conglomeratia din satele din jur a fost atât de mare, încât biserica n'a mai fost în stare a-i cuprinde pe toți și Păr. Roșian a trebuit se țină cuvântările în liber. Luni au venit în procesiune Păr. Aurel Dumbrava din Habic cu Păr. Petru Chețan din Beica, mai importantă a fost însă procesiunea Gurghienilor condusă de bătrânul preot Nic. Petru. Toate predicile au fost ținute de Părintele Roșian. Efectul lor a fost foarte mare. Duminecă, Luni și Marți dimineața s'au mărturisit și cuminecat la 1000 de credincioși. Preoții din tract, cu puține excepțiuni, aproape toți s'au perondat ajutând la s. mărturisire. Asemenea și sf. liturgie s'a celebrat totdeauna de mai mulți preoți, ceea ce a făcut o impresie foarte plăcută asupra credincioșilor. Luni după sf. Liturgie s'a conferit gratuit taina sf. maslu ca la 150 de morboși. Marți după sf. liturgie s'a făcut procesiune în cimiter unde s'a cântat Parastasul, iar Păr. Ștefan Roșian a arătat legătura, ce există între noi și cei repauzați vorbind despre sufragiul universal.

După acestea, ni-am lutors iarăși în ordine la biserică unde s'a cetit deslegare pentru preoții repauzați și înmormântați în jurul bisericii și intrând în biserică Păr. Roșian și-a luat adio dela noi, după care poporul cu lacrimi în ochi, adânc impresionat de cele auzite s'a depărtat la ale sale.

Cine n'a avut norocirea se ie parte la astfel de misiuni, nici ideile nu poate avea despre efectul lor salutar. Ca preot nou în această parohie, am aflat unele moravuri stricate și unele abateri dela calea cea adevărată. A purcede directe la îndreptarea lor, mi-ar fi fost foarte greu, căci mulți s'ar fi revoltat contra mea. Prin misiuni însă mi-am ușurat lucrarea ce am a o îndeplini. Poporul meu a auzit și dela alții că ceea ce zic eu că nu e bine, într'adevăr nu e bine și acum după ce au trecut s. misiuni, mulți încep a se îndrepta și mă întreabă că când vom mai face. La începutul s. misiuni, după a 2-a și a 3-a exhortație, unii au început a murmură zicând: „Ce, aa doară noi suntem cei mai prăpădiți oameni de pe aci, că none ni-a adus preotul predicator dela Blaj?”

Astăzi sunt mândri, că la noi s'au ținut mai întâiu în acestea părți și nu în altă parohie. Lăudat fie numele Domnului, lăudat fie cine le-a introdus la noi, căci într'adevăr un mai bun expedient pentru curățirea moravurilor și renoirea noastră în Hristos, decât misiunile sacre nu există. Fie, ca aceasta instituție să se generalizeze și de efectele salutare a s. misiuni să se facă părtaș fie care credincios al nostru. Atunci putem speră

și pentru biserica noastră și pentru poporul nostru timpuri mai bune. Dumnezeu cu noi!

Cașva, 1 Sept. n. 1907.

Simeon Zehan,
paroh gr.-at.

Noutăți.

Intru mărirea lui Dumnezeu. Iubitul nostru consătean Dl Remu Lupescu, profesor de cursu primar în Craiova (România) întorcându-se în acestea zile de vacanță la caminul său părintesc, a dăruit bisericii noastre parohiale un Apostol de Blaj, cu litere latine, legat în piele roșie în preț de 16 cor. Darul acesta l'a făcut întru amintirea preșinului său Petru Oancea, fost mare proprietar în Brezoiu (România). Dumnezeu odihnească cu pace sufletul iubitului prietin repausat, iar donatorului să-i dea Dl cerului și al pământului mângâiere pentru pierderea preșinului său. În numele curatoratului *Ioan Deac*, preot gr. cat.

Jubileul Sf. Sale Pontificalului. Iată programul deiaiat, după care se va sărbători în Provincia unită jubileul de 50 ani ca preot a Papei Pius al X.

„Sâmbăta în 21/8 Septemvrie 1907, când prăznuim Nașterea Preacuratei Fecioare Maria, în toate bisericile catedrale și parohiale să se țină liturgie solemnă, la care creștinii să se roage în mod special pentru mântuirea sfintei biserici de prigoniri și pentru îndelunga viață a Sfintei Sale Papa Piu X. În scopul acesta creștinilor li-se va spune încă din Dumineca precedentă, că în Sâmbăta următoare, când amintim Nașterea Preacuratei, vom serba tot odată și jubileul Sfintei Sale l'apa Piu X. Li-se va desfășura cu cuvinte alese însemnătatea acestei sărbări.

„În preziua sărbătorii, adică Vineri în 20/7 Septemvrie 1907, la lăserat, se vor trage toate clopotele bisericilor un pătrar de oară.

„În ziua sărbătorii, adică în 21/8 Septemvrie 1907, înainte de utrenie, se vor trage clopotele bisericilor un pătrar de oară. La sfânta Liturgie din aceasta zi, după prefacere, când preotul rostește rugăciunea: „Întâi adu-ți aminte, Doamne” etc. el trebuie să amintească pe Sfînția Sa Papa Piu X.

„În luna lui Martie, ori April 1908, unul dintre episcopii provinciei mitropolitane va conduce la Roma un pelerinaj de preoți și credincioși gr. cat. români, cari va prezenta Sfintei Sale omagiul întregii Provincie. Aranjarea acestui pelerinaj se concrede unuia dintre episcopii provinciali.

„Începând cu ziua de 18 Septemvrie n. 1907 în toate parohiile provinciei mitropolitane să se facă colecte pentru obolul Sf. Petru. Aceste colecte să se termine până în 31 Decemvrie 1907 și să se prezinte Sfintei Sale cu privilegiul pelerinajului.

I. P. S. Mitropolit Victor e bine. Reconvalența progresează mereu. Zilele trecute s'a ridicat din pat pe câte două oare și a făcut preumblări prin chilie. Dorim Escelenții Sale Mitropolitului grabnică și deplină reînălțare.

Din Arhidieceză. Cu terminul de 15 Sept. n. e deschis concurs pentru ocuparea parohiei Stana cu filia Petrindul mic, din protopopiatul Cluj, — apoi stațiunile învățătoresți din Șărcaia, (vic. Făgăraș) și Bandul de-câmpie, (distr. Mureș).

Fondurile arhidiecezane. Se constată cu mulțumită primirea următoarelor contribuiri:

fond. Subsidiar al preoților: cor. 5 dela Vasile Masca, preot Beiu.

fond. Internatului de fetițe: Cor. 15 dela Vasile Masca, Beiu.

fond. Masa studenților: Ioan Hossu, preot Mihașul mare, 10 cor. Iohann Schneider negut. Blaj. 15 cor. Gheorghe Pop, director finanț. Zombor, 10 cor. „Unirea”, Vad. 20 cor. Maria Popescu n. Solomon, Turda, 20 cor. Izidor Saturn, preot, Merisor 100. cor. Blaj 6 Sept. n. 1907. *Casă centrală arhidiecezană.*
Hymen Dr. Victor Bontescu și Dora Vuia, logodiți.

Faptă generoasă. Cavalerul Ștefan Havași din Cluj, a dăruit 10 mii cor. pentru școala noastră din Cluj. Iată o inimă generoasă care jertfește tot pentru biserică și școală.

Adunarea generală a Asociațiunii, cum am anunțat, se va ține la 21 și 22 Sept. în Bistrița. În numărul următor vom publica convocatorul.

Adunarea cercuală a despărțământului Blaj al Asociațiunii s'a ținut la 1 Sept. n. în comuna Lunca. Fiind bolnav directorul despărțământului, adunarea a fost condusă de vicedirectorul *Aurel C. Domșa*. Dintre membrii comitetului au luat parte profesorii Ioan Fodor, Ales. Ciura și Dr. Ambr. Chețian, afară de aceea o mulțime de public din împrejurime. Primirea Blăjenilor în Lunca a fost foarte frumoasă. Întreg poporul în haine de sărbătoare așteptă comitetul la ușa frumoasei biserici unde a fost salutat de bravul preot *Ștefan Lita*. Adunarea s'a ținut în biserică. Din raportul secretarului *Alexandru Ciura* s'au remarcate cele 10 prelegeri populare ținute în primăvară și numărul cel mare de cărți împărțite cu totul gratuit de comitet. Foarte instructivă a fost apoi disertația prof. *Dr. Chețianu*, care a vorbit în un graiu foarte plăcut și înțeles de toți despre îngrijirea sănătății. Avem nădejde, că vom putea publica această disertație. Ca delegați la adunarea generală dela Bistrița au fost aleși *Dr. Iuliu Maniu* și *Aurel C. Domșa*. În noul comitet au fost aleși: *Ioan F. Negruț*, director. membrii: *A. C. Domșa*, *Ales. Ciura*, *Iosif Lita* (Iclod) și *Ioan Maior*, notar *Dr. Ioan Belan*, cassar *Ioan Fodor* și controlor *Iacob Popa*. După închieria adunării s'au împărțit poporului peste 100 cărți de cetit, dăruite de comitetul central ori cumpărate de despărțământ. A urmat apoi o veselă petrecere cu joc.

Bărsan la noi. Venind din Dej artistul nostru Zaharie Bărsan cu dna au dat două reprezentațiuni teatrale foarte succese. De amândouă ori sala a fost plină. De cei ce doriau să vadă pe simpatici artiști. S'au predat câteva comedii ușoare și s'a declamat. E de regretat numai că dl și Dna Bărsan, nu pot înjgeba o trupă, ca să poată preda piese mai mari, în cari și mai bine s'ar releva marele lor talent.

AVIS. În înțelesul § 33 din art. de lege XXVII—1907 și a §-lui 42 din Instrucțiunea publicată de ministrul Instrucțiunii publice sub Nr. 76000, tipăriturile de evidență din școalele noastre populare au se fie toate în l. magiară. — Doamii preoți și învățători sunt prin aceasta recercați, să se îngrijească ca toate tipăriturile de lipsă pentru școală să fie în l. magiară. — Se află toate la *Librăria seminarului din Blaj (Balázsfalva)*.

A v i z!

Aducem la cunoștința superiorităților școalelor noastre populare că institutul geografic din Budapesta a urcat prețul mapelor și anume:

Mapa Ungariei pe pânză în loc de 12'65 cu 14—
• Aust.-Ung. » » » » 12'65 » 14—
• Europei » » » » 18'20 » 15—
• Planiglob. » » » » 18'70 » 22—

Librăria semin. Blaj.

Partea literară.

Arderea morților. *)

Ziarele și revistele din străinătate s-au ocupat foarte mult de așa zisele *crematorii*, clădiri anume pregătite pentru arderea morților. La noi aceasta chestie abia a fost încrestată așa numai în fuga condeiului, cu toate că, arderea morților în timpurile mai noue a început a prinde teren tot mai mult în statele cu caracter francmason mai pronunțat.

În multe orașe ale lumii s-au zidit astfel de clădiri menite a preface în scrum și cenușe rămășițele pământestii ale repausaților. În fundul acestor clădiri e așezat un cuptor anume pregătit din metal tare care poate rezista și celor mai ridicate grade de căldură; în acest cuptor se așază sicriul cu rămășițele defunctului. Cuptorul astfel e pregătit a se inferhânta, încât în interval de o jumătate de oră întreg cadavrul îl preface într'un pumn de cenușe. Cenușa se ia apoi și se dă spre pastrare jalnicei familii; eventual se așază în părății crematorului — căci pe părății sunt scobite o mulțime de cripte mici de formă pătrată.

În timpurile mai vechi arderea cadavrelor era foarte lătită, cu deosebire la popoarele de rasă indogermană și în locul prim la greci — dar era în uz și astrucarea cu pământ. La Romani — după cum spune însuși Plinius, arderea cadavrelor nicicând n'a ajuns să se generalizeze. Tot astfel nici la celelalte popoare păgâne: Germani, Schiți, Traci etc. nu aflăm numai singur arderea pe rug; ba Egyptianii, Assirienii, Chinezii și Persii nici când nu-și ardeau morții lor.

Cu venirea creștinismului, acestea datini de origine păgână au fost părăsite cu totul și erau p'aci să fie date uitării de veci, dacă cumva francmasonii — acești dușmani neimpăcați a creștinismului nu l'ar fi buciumat iarăși în lume. Iacob Grün, marele filolog german, a fost primul care l' a agitat mult pentru arderea cadavrelor în o conferință a sa ținută la Berlin, în 1849, în care să încearcă a dovedi cu mult aparat științific că, arderea cadavrelor e mai nobilă, mai ideală, atât din punct de vedere estetic, cât și poetic și prin urmare e de preferit astrucarea cu pământ. După el a venit Meleschott, Trusen la Germani. La Italiani a pășit Ferdinand Colletti cu trabanții, Vincenzo Giro, Du Jardin și Salvator Morelli. În Anglia idea asta a căzut pe pământ sterp și n'a adus roade. În Franța s'a distins cu deosebire francmasonul Bonneau, care cu cartea sa intitulată „La crémation et ses bienfaits“ a produs mare senzație în pătura inteligentă,

Primul cremator s'a ridicat la Milano în anul 1878, apoi în Roma, Brescia, Gotha, Padua și în alte orașe din Italia. Astăzi crematoarele cele mai multe le aflăm în America. Pe lângă toate svârcolirile francmasonilor arderea cadavrelor nu se generalizează, ca ceva nefiresc și înfiorător.

Să luăm numai pe rând dovezile ce să aduc pentru sau contra arderii.

*) După Dr. Mihályi Ákos. „Katholikus Szemle“ fascicoul IX și X ex. 1906.

Dovezile cari sprijinesc arderea se pot clasifica din 4 puncte de vedere: estetic, psihologic, economic și igienic.

a) argumentul estetic și psihologic. Aici lucrează fantazia poetică. Oare ce pare a fi mai frumos, mai estetic, a lăsa trupul să putrezască în pământ, dat pradă viernilor grețoși, ce-l mistuie pe încetul, sau deasupra flăcărilor mistuitoare, prefăcut în câteva momente într'un pumn de cenușe? — Răspunsul simplu, nici una nici alta. Nu poți numi frumoasă și estetică putrezirea corpului în pământ, căci văzând procesul de descompunere de sigur te umple de scârbă și fior. Dar nu se poate numi frumoasă nici nimicirea în coptor, căci și în asta sunt accente ce-ți umple sufletul de groază.

Deosebirea între aceste două procese, constă numai în aceea că, pânăcând în cazul prim nimicirea să face pe încetul dar în mod natural, până atunci în cazul al doilea nimicirea merge repede, forțată de flăcări și în mod nefiresc. Astfel frumos nu putem numi nici procesul prim nici ultimul, căci ambele te umplu de griță și înfiorare. Altcum a alege între astrucare și ardere e ceva foarte subiectiv și depinde de la gustul individual al fiecăruia. Că arderea cadavrelor nu arată nuanță cât de cât poetică, ne-o spune un martor ocular, Csernoch, în cartea sa despre arderea cadavrelor pag. 44 spune: „abia a început focul a face să i-se simțească puterea, cadavrul începe a se mișca, ca omul, care suferă grozav sub puterea arzătoare a flăcărilor; buzele schimonosindu-se sau strins la olaltă, iar fața părea un chip monstruos de urât; mai târziu ropăitul și șifititul gazurilor eliberate sub influința flăcărilor și în sfârșit putoarea insuportabilă, m-au disgustat și m'a făcut imposibil a sta în apropierea cuptorului. Toate astea așa impresie au făcut asupra mea încât credeam că, totdeauna l-mi va apărea aceasta groznică priveliște; mai multe zile nu m'am putut elibera de acest chip respingător și mă înfioram de câte ori l-mi reaminteam acel spectacol îngrozitor“. Așadar nu aflăm nimic poetic în arderea cadavrelor, ba din contră ceva grozav și respingător e a vedea cum să mistue cadavrul așezat deasupra flăcărilor arzătoare. Adevărat e și aceea că, crematoarele astăzi astfel sunt întocmite, încât cadavrul nu să vede și mirosul greu nu să simțește; cu toate acestea însă trebuie să concedem că, totuși procesul de consumat să săvârșește în forma descrisă mai sus. Dar întreb, oare în pământ vedem noi procesul de descompunere al cadavrelor și gazurile putoasă ce să formează în decursul procesului? — Din punct de vedere estetic dară ambele ne insufle groază și nici unul nu e mai frumos ca celalalt.

Până ce însă prin astrucare corpul iubiților noștri l-am dat pământului din care a fost luat, ca ceva foarte firesc și în câțva mângăietor, până atunci prin ardere, ce totdeauna involvă în sine groază și frică — noi însine nimicim în mod sforțat rămășițele scumpe ale celor pe cari atât de mult i-am iubit în aceasta viață.

b) Dar să luăm argumentul psihologic.

Intrucât e îndreptățit acest argument, cităm iarăși cuvintele lui Csernoch: „A contra-

balansa pe deplin influința respingătoare ce o exerciază asupra simțurilor acest proces crud nu să poate. Șuerătura căzanului e de aburi, zgomotul mașinării puse în mișcare, fumul ce țșnește învâindu-se în formă de sul, slobozirea (împingerea) sicriului, trântirea acoperemântului dela cuptor, agitarea spiritului și potențarea imaginațiunii; oarecum simțim chiar para mistuitoare din fundul cuptorului și puterea de pârjolire a acesteia, ca și când am vedea nimicirea ce să întâmplă în interiorul lui (cuptorului). Intreagă construcția să prezintă celor triști ca un moloch ce abia așteaptă să primească în stomacul arzător, mortul iubit, să ardă în scrum pieptul ce a palpitat pentru noi, mâna, care a reagat la stringerea pretinească, buzele cari ne-au spus numele, bucele de păr, din cari cu pietate mai păstrăm câteva firicele, ochii, cari au revărsat fidelitatea spre noi, inelul, icoana, cartea de rugăciuni, rozariul, cari toate le-am așternut în sicriu la dorința ultimă a muribundului. Știrea, că în celea câteva clipe, cât ne aflăm împrejurul cuptorului, a căzut pradă focului distrugător, e ceva crud și fioros. Mâna de cenușe, ce ne-o pune înainte oficiantul dela cuptorul crematorului nu ne poate desdauna“.

Iată dară, mai clar ca lumina soarelui că un om ce are numai cătuși de puțin simț, nu poate să sprijinească această dovadă (?) scâlcăiată. E grozav a să gândi numai la o așa barbarie. Și cine e nebunul care ar putea suferi nimicirea scumpilor lui într'un mod atât de cumplit? Care inimă de mamă ar putea lăsa să i-să nimicească odorul atât de crudel și care fiu ar putea suferi, ca sinul din care el și-a luat hrana să se schinjuiască în flăcările nemiloase ale focului?

c) Susținătorii crematoarelor afirmă că și din punct de vedere economic, arderea e cu mult mai avantajoasă decât înmormântarea.

Aserțiunea și-o sprijinesc pe împrejurarea că, prin înființarea de crematoare un mare teritor, pe care astăzi îl ocupă cimiteriile s'ar elibera din neproductivitatea în care l'au adus odihna celor cari îl împopulează și s-ar putea trage însemnate foloase economice.

Spun că crematoarele sunt mai puțin costisitoare ca înmormântările iată dară un alt profit economic. Și în sfârșit cadavrele ce conțin un valoros material pentru economie să astupă în pământ, în loc de a se arde, iar cu cenușa rămasă în urmă să ne îngrășăm pământurile. — Cu astfel de dovezi știu să-și motiveze și să sprijinească arderea cadavrelor.

Că cimiteriile, ar ocupa un teritor nespus de mare, așa că cei vii să suferă daună pentru cei morți nu-i adevărat. (d. e. în Italia să înmormântează cam 800.000 oameni la an, iar teritorul cel ocupă cimiteriile face cam 20 Km. din întreg teritoriul Italiei care să estinde pe 296.305 Km. Și atâta doară nu meriță 800.000 oameni ce mor pe fie care an?) E de remarcă încă împrejurarea că, cimiteriile umplute odată, după 30—40 ani de repaus să pot folosi din nou.

Apoi în celea mai multe locuri, cimiteriile să pot, cosi și de facto să și cosesc,

deci pierderea economică nu-i așa de mare pe cum ne-o prezintă cei ce vreau să îngrășe hotarele cu cenușa noastră.

Spesele pentru înființarea și susținerea crematoarelor încă ar întrece mult pe ale îngropăciunii. Căci d. e. în Italia acestea ar costa cam 147,000,000 lire, sumă relativ considerabilă. Să punem cazul că, s'ar putea introduce arderea obligatorie în toate statele, în toate orașelele, ba chiar și în satelele celea mai ascunsă, și atunci zic spesele împreunate cu arderea, vor fi cu mult mai mari ca cele ale înmormântării.

În Milano d. p. o ardere costă astăzi 82 lire, în Gotha 80 mărci. Spesele acestea considerabile, oamenii săraci n'ar fi capabili să le supoarte. Aci ar trebui să întrevină comuna, ori eventual însuș statul, ceea ce ar însemna că, statul s'ar obliga la p. nouă sarcină, pe care numai pe lângă foarte mari sfertări, doacă ar pute-o suporta ori chiar de de loc.

La spesele acestea s'ar mai adauge și spesele împreunate cu materialul de ars — de care ar trebui să se consume relativ foarte mult — care împrejurare ar aduce cu sine scumpirea materialului de ars. În Colonia (Köln) d. e. unde-s 360,000 locuitori, materialul de ars pentru cadavre ar costa singur pe an 180,000 mărci.*)

d) Am zis apoi că întru sprijinirea arderii mai aduc ca dovadă eliberarea prin comburare a acidului fosforic și al altor gaze, cari încă ar da un procent de mare valoare economică. Asta-i minciună sfruntată. În pământ încă să eliberează gazurile tot așa de bine ca și prin ardere și nu să pierde nici nu rămâne în pământ, ci cu apa de ploaie ajunge la suprafața solului și astfel cu mult mai bine își pot manifesta influința productivă decât ieșite pe urloaiile crematoarelor, de unde să pierd în spațiul nemărginit. — Ei, dar ei nu să îndestulesc numai cu atâta ci îndrăznesc să folosască la productivitatea solului, nu numai gazurile eliberate, ci însași cenușa cadavrului, oasele și toate celealalte rămășițe. Sărmanii de noi, am ajuns până acolo că cu oasele noastre, cu rămășițele noastre pământești, cei vii își îngrășe pământurile, mai bine zis, voiesc să ne folosască de gunoi. Cu indignare trebuie respins acest atac îndresneț îndreptat contra demnității de om.

e) Cel mai puternic argument și-l iau din domeniul higienic.

Zic că, cadavrele astrucate în pământ prin putrezirea lor lasă să se desvânte diferite gaze, cari ajungând în apă, în fântâni, în aer devin stricacioasă, ba chiar periculoase sănătății, ba că, produc chiar îmbolnăviri grave ca: febra, tifoida, cholera, pestis etc.

Dacă toate acestea s'ar putea constata ca adevărate, desigur biserica n'ar dubita un moment, ci vrând nevrând ar fi silită să introducă arderea de cadavre. Esperință și multe încercări ce s'au făcut în direcția asta au dovedit chiar contrarul.

Cadavrele bine închisă în pământ după constatările medicilor nu-au nici chiar mai mică influință stricacioasă pentru sănătate. Au dovedit-o asta celea mai celebre capacități medicale. Concedem și noi că, acolo unde înmormântarea nu să îndeplinește-

mod convenit, unde gropă nu-i destul de adâncă sau unde cadavrul nu să astupă cu destulă hăgare de samă, acolo da, poate avea urmări triste pentru sănătate.

Dar și împrejurarea asta nu poate avea caracter decât numai local întrucât oficiile publice să îngrijesc cât să poate mai conștientios, ca gropile pentru cadavre să fie cât să poate de îngrijite și bine astupate.

Atheneul din Brescia prin anii 80 a cerut sfatul alor 32 medici, ca să-și dea răspunsul, ca oare cimiteriile nu exercită o influință nesănătoasă asupra omenimei? Și unanim a răspuns că, nici o influință stricacioasă nu au cimiteriile, de-și mulți printre ei aprobau arderea morților.

Declarările medicilor le susține experința zilelor. În cimiteriile orașelor mari unde locuiesc ca p. zitori toată viața o gramă de oameni — cazurile de moarte nu să arafă mai dese ceea ce necondiționat ar trebui să se întâmple, dacă aerul și apa — căci chiar și fântâni au în cimitir — ar fi înfăcitate de bacilii cadavrelor și de gaze periculoase.

f) Ultima dovadă, că prin ardere să împiedecă pericolul de a înmormânta pe cineva de viu, încă numai la aparență pare adevărată. La tot cazul o grozăvie să-ți ougeți pe cineva, arzând de viu. E adevărat că, dacă ardem pe cel crezut mort, nu-l îngropăm de viu, dar desigur îl ardem de viu. Și-i greu de spus ceva mai înfiorător, a îngropa pe cineva de viu, sau al arde de viu? Să ne ferească Tatăl ceresc și de una și de alta.

Datorința fiecărui stat e a să îngrijească nimenea să nu fie expus pericolului de a fi îngropat de viu.

Tâmbi în Iulie 1907.

Grațian.

Bibliografie.

A apărut:

Una dintre cele mai vestite cap-d'opere ale literaturii germane clasice, redând viața cu adevărat germană, e „*Mina von Barnhelm*“, comedie în 5 acte a lui G. E. Lessing.

Un mare scriitor german a numit-o „*Perla literaturii dramatice germane*“. — Caracterle sunt minunat redată iar personagiile se mișcă într'un cadru național german. Piesa e plină de sentimentalism și mai ales de humorul pătrunzător de ascuțit al germanului, încât spiritul îi e prins numai decât de farmecul piesei. Credem că aceasta comedie, tradusă într'o românească foarte curată și îngrijită de cătră domnii Traian G. Stoienescu, ziarist și student, și Const. Ghișeanu, student, va fi primită cu mult interes de toată lumea cetitoare românească, și mai cu samă de cea școlară căci traducerea „*Minnel von Barnhelm*“ fiind prevăzută de numeroase și interesante note explicative, cât și de biografie și un comentariu critic, va ușura cu mult sarcina elevilor.

Prețul unui exemplar este 40 bani și se găsește de vânzare la toate librăriile din țară.

„Sămănătorul“ revistă literară. Anul VI. Nr. 34, cu numărul număr: Zamfir C. Arbure, Studentii și poporul (VII). — Natalia Iosif, Unei flori (poezie). — M. Sadoveanu, Mergând

spre Hirslau (note). — St. O. Iosif, Desteptare (poezie, după Geijer). — G. M. Murgoci, O călătorie prin stepa rusească. 7. Kahovka și Kerson pe Nipru. — I. Darie, Dunărea (baladă, după Morike). — Sc. și G. M. M. Cronică.

Dr. O. Prohaszka, Episcop.

Isus Hristos și viața modernă.

Traducere românească, de
Dr. E. Dăianu.

Volum de 125 pag. elegant compactat în pânză.
Prețul 1 cor. 50 fil. + 15 fil. porto.

Predicile lui Petru Maior.

(cu litere latine)

Vol. III.

Propovedanii la oameni morți.

Volum elegant compactat în piele și pânză.
Prețul 4 cor. + 20 fil. porto.

DIN ZILELE LUI NERO, roman după Alexandru Dumas—Tatăl.

Prețul 1 cor. + 10 fil. portă postal. Se află de vânzare în Librăria Seminarială din Blaj.

Liturgica Volumul II. al Teologiei pastorale, de Dr. Izidor Marcu, canonic. Pe 592 pag. f. 8°.

Să află de vânzare la **Librăria seminarială** și costă **5'40 cor. + 30 fil.** porto. Pentru România **6 lei.**

Hipnotism și Spiritism de Dr. V. Suciu. Pe 200 pag. f. 8°.

Costă 1 cor. 50. fil. + 10 fil. porto a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Teologia dogmatică fundamentală vol. I. *Apologetica creștină* vol. II. *Tradițiunea și Biserica*, de Dr. Vasile Suciu, profesor de teologie.

Costă fiecare volum 5 cor. + 30 fil. porto, a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

BIBLIOTECA UNIREI. *)

1. Benhur sau zilele lui Mesia, de Levis Wallace, 2 v. 2.90
2. M. Eminescu. Studiū critic. —.90
3. Câte-va momente din începuturile bisericii rom. de C. Auner . . . . . —.20
4. Nume de familie la românii din Ungaria, de A. Viciu. . . . . —.12
5. Din viața lui I. Micul de M. Străjan . . . . . —.16
6. Albertina. Povestire de Dr. V. Bojor. . . . . —.30
7. Cestini din dreptul bis. unite p. I. II. 3.40
8. Cele două fețe ale lumii de Nicu . . . . . —.30
9. Ziua Desteptării de Aurel Fodor . . . . . —.16
10. Cele două conștiințe, piesă teatrală în 5 acte, trad. de Simion Zehan . . . . . —.40

*) Aceia, cari vor comanda de odată toți 10 Nr. și, primesc cu 6'10 cor. în loc 8'4 cor.

*) Staats lexikon der Gorres-Gesellschaft. Edition 2. Begräbnisweisen.

Se află de vânzare în Librăria semin. din Blaj.

1. Mitropolitul Dr. Ioan Vancea de Buteasa, schiță biografică, Blaj 1890, broșură de 41 pag. Prețul 20 fil. + 10 fil. porto postal.

2. Cestiuni din dreptul și istoria bisericești românești unite, Blaj 1893. Partea I 269 pag. 8° scrisă de Dr. Alexandru Grama, costă 1 cor. 40 fil. Partea II 400 pag. 8° scrisă de Dr. Ang. Bunea, costă 2 cor. + 10 fil. porto.

3. Vechile Episcopii românești: a Vadului, Geacagului, Silvașului și Bălgradului Blaj 1902 8° 162 pag. Prețul 2 cor. 50 fil (pentru România 3 lei).

4. Episcopii P. P. Aron. și Dionisiu Novacovici, sau Istoria Românilor transilvaneni dela 1751 până la 1764, Blaj 1902. Prețul 4 cor. 50 fil. (pentru România 5 lei).

5. Discursuri, Autonomia bisericească. Diverse, prețul 5 cor. (pentru România 6 lei).

6. Ierarhia Rômânilor din Ardeal și Ungaria, prețul 3 cor. (pentru România 4 lei).

7. Timoteu Cipariu, Panegiric, prețul 50 fil. + 10 fil. porto.

8. Mitropolitul Sava Brancovici, prețul 1 cor. 50 fil. + 10. fil. porto.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.
p. redacție rezponz.: Augustin Gruția.

Cea mai bună apă minerală.

Aduc la cunoștința Onoratului Public că
singur eu pot servi cu apa de:

RÉPÁTI

(83) 1-10.

**cea mai excelentă și sănătoasă
apă minerală.**

BLAJ, SALAMON SINBERGER.

Cea mai minunată și sănătoasă apă minerală.

Recomandată de cei mai buni medici.

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine
rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg. 24 fil.

Dracul în școală.

Povestire populară.
Tradusă după Bolondea
de
Augustin Paul.

Prețul 1 cor. 50 fil.

A apărut:

LITURGIERIUL

Prețul unui ex. pe hârtie „prima“
crudo . . . . . 6 cor.
legat . . . . . 9 „
Pe hârtie velină consistentă:
crudo . . . . . 5 cor.
legat . . . . . 8 „

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896
premiat cu medalia cea mare.

Turnătorii de clopote și fabrica de scaune de fer pentru
clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric

se recomandă spre pregătirea clopotelor
nouă, pe cum la turnarea de nou a clo-
potelor stricate, mai departe spre facerea
de clopote întregi armonioasă, pe lângă
garanție pe mai mulți ani, provăzute cu
justări de fer bătut, construite spre a le
să țină cu ușurință în ori ce parte, îndată
ce clopotele sunt bătute de o latură până
aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu
deosebire recomand

→ clopotele găurite ←

de mine inventate și mai de multe
ori premiate, cari sunt provăzute
în partea superioară — ca violina —
cu găuri după figura S și pentru
aceea au un ton mai intensiv, mai
limpede, mai plăcut și cu vibrarea
mai voluminoasă, decât cele de sis-
tem vechiu, așa, că un clopot pa-
tent de 327 kg. este egal în tonul
unui clopot de 461 kg. făcut
după sistemul vechiu. Mai departe
se recomandă spre facerea scaune-
lor de fer bătut, de sine stătă-
toare, — spre preajustarea clo-
potelor vechi cu ajustare de fer
bătut — ca și spre turnarea de
toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

Institut indigen — Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiu

(28) 7-52

Intemeiată la anul 1868

în Sibiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii),
asigură în cele mai avantajoase condiții:

contra pericolului de incendiu și exploziune.
de orice fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte produse
economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul
morții și cu termen fix asigurări de copii, de
zestre, rente pe viață întreagă etc. etc.

Asigurări populare fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a
moștenirii.

Valori asigurate contra in- capitale asigurate asupra
cendii: vieții:

90,981.088 coroane. 9,125.898 coroane.

Dela întemeiere institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 cor. pentru
capitale asigurate pe viață 3,568,863.37 cor.

Of. te și ori-ce informațiuni se pot primi dela:
Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu
I. curtea I.

și prin agențiile principale din Arad, Brașov, Bistrița
și Cluj, prec. și dela subagenții din toate comunele
mai mari.